

УДК 658.012

Пилипенко Вячеслав Валентинович

*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри економіки та підприємництва
Сумський національний аграрний університет*

Pylypenko Viacheslav

*PhD in Economics, Professor,
Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship
Sumy National Agrarian University
ORCID: 0000-0001-5995-013X*

Першин Володимир Миколайович

*магістрант
Сумського національного аграрного університету*

Pershyn Volodymyr

*Postgraduate Student of the
Sumy National Agrarian University
ORCID: 0009-0008-0865-2747*

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ
ASPECTS OF ECONOMIC SECURITY OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF WAR**

***Анотація.** Вступ. Економічна безпека аграрних підприємств є одним із ключових факторів стабільності та життєздатності господарств, особливо в умовах війни. Військові дії суттєво впливають на функціонування аграрних підприємств через руйнування інфраструктури,*

перебої в логістиці, зменшення доступу до ринків збуту, нестабільність валютних курсів та підвищення ризиків втрати кадрового потенціалу. У цих умовах підприємства потребують нових підходів до управління ризиками та забезпечення економічної стійкості, що робить дослідження економічної безпеки особливо актуальним.

Мета. Метою статті є дослідження економічної безпеки аграрних підприємств в умовах війни, з акцентом на аналіз основних внутрішніх та зовнішніх загроз, що впливають на їх стабільність і життєздатність. Стаття також спрямована на виявлення ключових факторів, що визначають економічну безпеку підприємств та розробку рекомендацій для забезпечення їхнього стійкого функціонування в умовах кризових ситуацій.

Матеріали і методи. У процесі дослідження використовувались методи системного та порівняльного аналізу, а також експертні оцінки для визначення впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на економічну безпеку аграрних підприємств. Основними джерелами інформації стали наукові публікації, аналітичні звіти, а також дані, зібрані з відкритих джерел про функціонування аграрних підприємств у зонах конфлікту.

Результати. Дослідження виявило, що основними факторами, які впливають на економічну безпеку аграрних підприємств під час війни, є фінансова стійкість, збереження виробничих потужностей та кадрового потенціалу, а також ефективне управління логістичними потоками. Особливу увагу приділено оцінці ризиків, пов'язаних з фізичними загрозами для інфраструктури та стратегіям збереження кадрів у кризових умовах. Виявлено необхідність розробки інноваційних антикризових стратегій для підвищення адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища.

Перспективи. У подальших дослідженнях доцільно зосередитися на розробці антикризових стратегій для аграрних підприємств в умовах військових дій, зокрема на удосконаленні механізмів управління для підвищення стійкості підприємств.

Ключові слова: економічна безпека, аграрні підприємства, воєнний стан, управління ризиками, внутрішні та зовнішні загрози.

Summary. *Introduction. Economic security of agricultural enterprises is a critical factor in their stability and viability, especially in times of war. The impact of military actions on agricultural businesses is profound, with effects such as infrastructure destruction, logistics disruptions, reduced access to markets, currency volatility, and heightened risks of losing human resources. In such a challenging environment, enterprises require new approaches to managing risks and ensuring economic resilience, making the study of economic security particularly timely.*

Purpose. The purpose of this article is to investigate the economic security of agricultural enterprises during wartime, with a focus on analyzing the primary internal and external threats that affect their stability and viability. The article also aims to identify the key factors influencing economic security and develop recommendations to ensure their sustainable operation under crisis conditions.

Materials and methods. The study employed methods of systemic and comparative analysis, as well as expert evaluations, to assess the impact of internal and external factors on the economic security of agricultural enterprises. Key information sources included scientific publications, analytical reports, and data gathered from open sources on the functioning of agricultural enterprises in conflict zones.

Results. The research shows that the primary factors affecting the economic security of agricultural enterprises during war are financial stability, the preservation of production capacity, human resource retention and effective logistics management. Special attention was given to evaluating risks related to physical threats to infrastructure and personnel retention strategies under crisis conditions. The findings highlight the need to develop innovative anti-crisis

strategies to improve the adaptability of enterprises to external environmental changes.

Discussion. Further research should focus on the development of anti-crisis strategies for agricultural enterprises in wartime, particularly on enhancing management mechanisms to strengthen enterprise resilience. This includes refining risk management practices and improving the overall sustainability of these enterprises in the face of ongoing conflict.

Key words: *economic security, agricultural enterprises, martial law, risk management, internal and external threats.*

Постановка проблеми. Економічна безпека аграрних підприємств є ключовим чинником, що визначає їхню стабільність і життєздатність, особливо в умовах війни та економічної нестабільності. Аграрні підприємства, як важливі складові продовольчої безпеки країни, стикаються з унікальними викликами, включаючи порушення логістичних ланцюгів, знищення інфраструктури, нестабільність валютних ринків, дефіцит ресурсів та значні коливання цін на продукцію. Військові дії посилюють економічну невизначеність, що підвищує важливість управління ризиками та розробки антикризових заходів. Таким чином, економічна безпека аграрних підприємств в умовах війни є не лише питанням виживання, але й ключовим елементом, що дозволяє підприємствам адаптуватися до нових умов, залишатися конкурентоспроможними та забезпечувати національну продовольчу безпеку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблеми економічної безпеки підприємства зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Баланюк І. [14], Баранова В. [5], Базик О. [4], Гладкий Я. [17], Дунець А. [17], Дячков Д. [9], Капран І. [9], Коломієць М. [6], Лебедко С. [1], Лісницькій В. [17], Маковоз О. [13], Максимюк М. [14], Мармуль Л. [11], Машевська А. [6], Мельник С. [10], Міщук Є. [2], Молень

Р. [17], Нор В. [8], Пилипенко Н. [3], Потапюк І. [9], Суханова А. [15], Ткачук В. [12], Тульчинська С.[41], Яремова М. [12], Дзюбановська Н. [18], Волик С. [7], Орел А. [7], Сенчик І. [7], Власенко Т. [18], Ревенко О. [18] та інші.

Українські науковці акцентують увагу на різних аспектах економічної безпеки підприємства [1-3]. Спочатку економічну безпеку визначали як сукупність умов і факторів, однак згодом її почали розглядати переважно через призму захисту та оборони. Такий підхід, що фокусується на підтримці стабільності параметрів розвитку, не враховує можливостей запобігання загрозам та обмежує здатність підприємства до розвитку. Водночас, наявність загроз стимулює підприємства до пошуку шляхів підвищення ефективності. Відсутність загроз сьогодні не гарантує високого рівня економічної безпеки в майбутньому, оскільки сприятливі умови можуть призвести до зниження стимулів для вдосконалення, тоді як загрозлива ситуація може мотивувати підприємство до активних дій [3; 4]. Прихильники ресурсно-функціонального підходу визначають економічну безпеку як стан ефективного використання ресурсів та ринкових можливостей, що забезпечує довготривале виживання підприємства. Проте цей підхід не враховує впливу зовнішніх факторів, що можуть суттєво вплинути на ефективність у майбутньому. Власне, зниження прибутку на короткостроковій перспективі через інвестиції у зміцнення ринкових позицій може бути виправданим і призвести до поліпшення конкурентних переваг у майбутньому [4-7]. Нор В. підкреслює, що економічна безпека підприємства є активним станом захищеності економічної системи підприємства від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовищ, що забезпечується ефективним використанням наявних ресурсів та комплексом заходів щодо ідентифікації, оцінювання та нейтралізації загроз [8]. Економічна безпека підприємства включає захист

від негативного впливу чинників і загроз, досягнення цілей діяльності та комерційних інтересів [9].

Основні підходи щодо трактування поняття економічна безпека підприємства відображені на рис. 1.

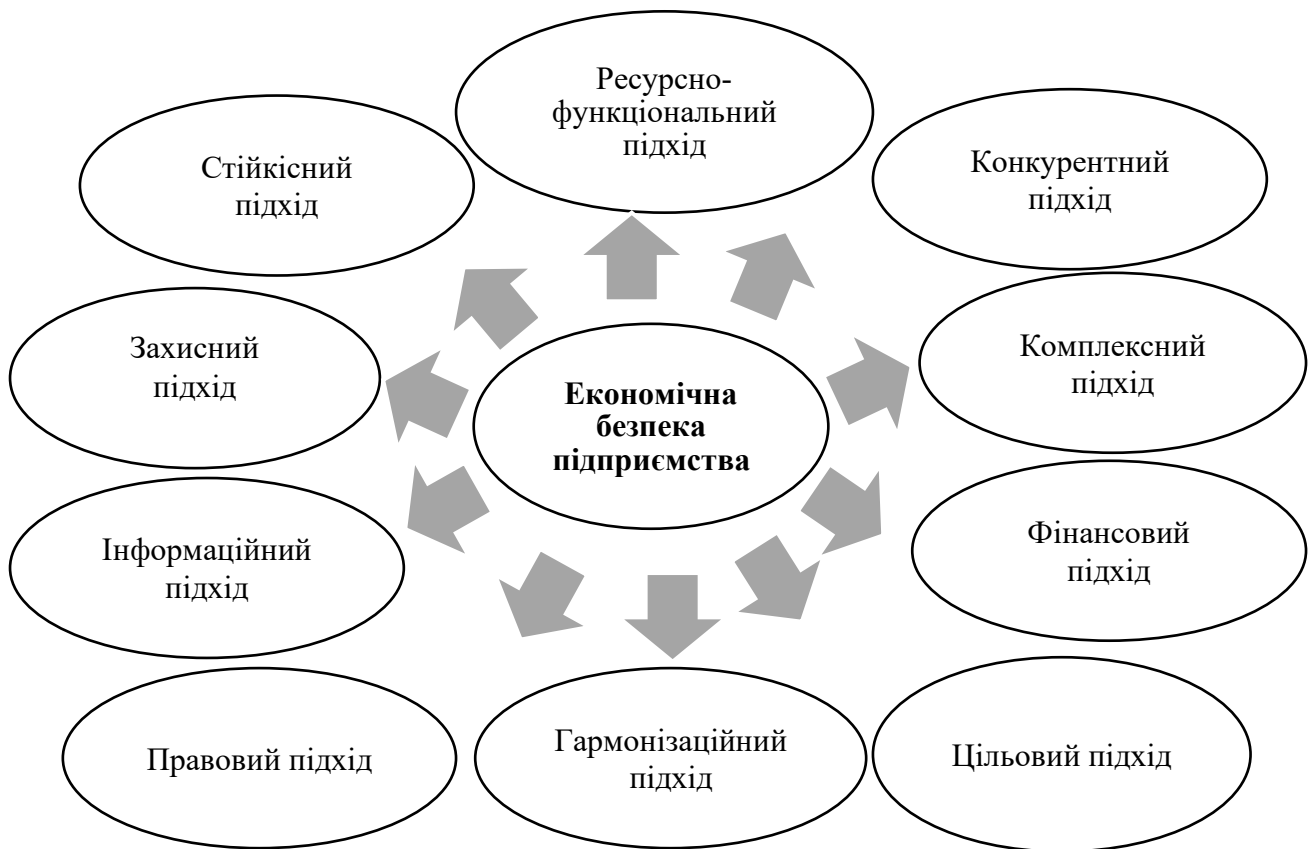

Рис. 1. Основні підходи щодо трактування поняття економічна безпека підприємства

Джерело: узагальнено авторами на основі [1-3; 10]

Структура економічної безпеки підприємств аграрного сектора є складною та багатогранною. Вона включає такі складові: продовольча безпека, інвестиційна безпека, виробнича безпека, зовнішньоекономічна безпека, науково-технологічна безпека, сировинно-ресурсна безпека, фінансова безпека, енергетична безпека, безпека ринку праці, кадрова безпека, правопорядок та екологічна безпека [11-13]. Основні складові економічної безпеки підприємства включають: ефективність використання

ресурсів у минулому, поточний стан підприємства, визначений рівнем дотримання вимог і нормативів, а також потенційну стійкість до майбутніх загроз, що можуть негативно вплинути на його діяльність [14]. Суханова виділяє такі складові економічної безпеки підприємства: фінансова, інтелектуальна, кадрова, технологічна, правова, інформаційна, екологічна та силова. Кожна складова характеризується своїми особливостями та відповідальними службами [15].

Незважаючи на широке висвітлення даної проблематики в науковій літературі, залишаються аспекти, що потребують більш детального дослідження. Сучасні виклики, такі як війна, економічна нестабільність, зумовлюють необхідність ревізії та оновлення існуючих теоретичних та методичних підходів. Зокрема, ведення аграрного бізнесу у воєнний час потребує особливої уваги, оскільки це впливає на всі компоненти економічної безпеки та вимагає адаптації існуючих стратегій до нових умов.

Метою статті є дослідження економічної безпеки аграрних підприємств в умовах війни, зокрема, аналіз основних внутрішніх та зовнішніх загроз, які впливають на стабільність і життєздатність аграрного підприємства. Стаття спрямована на виявлення ключових чинників, що впливають на економічну безпеку підприємств та розробку рекомендацій щодо забезпечення стійкого функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу. Цілі економічної безпеки сільськогосподарських підприємств в умовах війни є стратегічно важливими для забезпечення стійкості та життєздатності не лише самих підприємств, але й для національної продовольчої безпеки. Цілі економічної безпеки для сільськогосподарських підприємств можна класифікувати за чотирма основними напрямками (рис. 2).

Рис. 2. Цілі економічної безпеки сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено авторами

Забезпечення стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності включає мобільність та адаптивність виробничих процесів та забезпечення безперебійного постачання продовольства та ресурсів. Це, в свою чергу, передбачає забезпечення гнучкості виробничих процесів для швидкої адаптації до нових умов або необхідності релокації через військові дії, а також створення надійних ланцюгів постачання та розробка механізмів для мінімізації ризиків перебоїв у постачанні ресурсів. Захист економічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз потребує постійного моніторингу загроз, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства [16].

Факторами економічної безпеки є умови та обставини, що впливають на рівень економічної безпеки підприємства. На економічну безпеку підприємства впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішніх чинників належать: неефективний менеджмент, низька кваліфікація персоналу, застарілі технології, недостатня диверсифікація виробництва. До зовнішніх чинників належать: економічні кризи, зміна

кон'юнктури ринку, дії конкурентів, політична нестабільність, стихійні лиха [17].

В умовах війни сільськогосподарські підприємства стикаються з безліччю зовнішніх загроз, які можуть суттєво вплинути на їхню економічну безпеку (рис 3).

Рис. 3. Зовнішні загрози економічній безпеці сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного часу

Джерело: розроблено авторами

Воєнні дії спричиняють значні пошкодження сільськогосподарської інфраструктури, включаючи виробничі потужності, складські приміщення, транспортні засоби та логістичні мережі. Це суттєво впливає на здатність підприємств виробляти, зберігати та транспортувати продукцію. Руйнування мостів, доріг та залізниць також ускладнює доступ до ринків збуту та постачальників. Військові дії можуть призвести до блокування поставок критично важливих ресурсів, таких як паливо, насіння, добрива та техніка. Це ставить під загрозу своєчасне виконання агротехнічних робіт і може призвести до втрат врожаїв. Крім того, перебої в постачанні засобів захисту рослин та ветеринарних препаратів можуть загрожувати здоров'ю тварин і сільськогосподарських культур. Військові дії можуть призвести до екологічних катастроф, таких як забруднення ґрунтів, води та повітря, що негативно впливає на сільське господарство. Забруднення земель хімічними речовинами або мінування територій значно ускладнює або унеможливорює їх використання для сільськогосподарських цілей на довгі роки. Мобілізація працівників на військову службу та фізична небезпека для робочої сили можуть суттєво обмежити доступність кваліфікованого персоналу. Це може призвести до зниження продуктивності праці та труднощів у виконанні основних сільськогосподарських робіт.

Значущу роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє техніко-технологічний аспект, який полягає у рівні впровадження технологій на підприємстві. Серед загроз техніко-технологічного аспекту можна виділити зниження технічного потенціалу підприємства, порушення дисципліни, моральне зношування наявного обладнання і технологій [6; 18].

Внутрішні загрози економічній безпеці сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного часу є не менш важливими, ніж зовнішні, оскільки вони можуть суттєво впливати на ефективність та стабільність їхньої діяльності (рис. 4).

Фінансові загрози
• Неефективне управління фінансами • Недостатня диверсифікація доходів • Недостатній рівень резервів
Виробничі загрози
• Застарілі технології та обладнання • Неефективна логістика • Зниження якості продукції через неможливість підтримувати належні умови виробництва • Погіршення внутрішньої координації між підрозділами підприємства
Кадрові загрози
• Дефіцит кваліфікованих кадрів • Низька мотивація персоналу • Недостатній рівень підготовки персоналу • Підвищений рівень стресу серед працівників, викликаний воєнними діями
Інші загрози
• Негативний імідж • Недосконала система внутрішнього контролю • Недотримання вимог законодавства
Неефективне управління та прийняття рішень
• Відсутність адекватних антикризових стратегій • Низький рівень кваліфікації управлінського персоналу для роботи в екстремальних умовах

**Рис. 4. Внутрішні загрози економічній безпеці сільськогосподарських підприємств
в умовах воєнного часу**

Джерело: розроблено авторами

Воєнний конфлікт може спричинити значне скорочення обігових коштів підприємств через зменшення продажів, падіння попиту на продукцію, або блокування фінансових ресурсів. Недосконала система бюджетування, планування та контролю витрат, неефективне використання фінансових ресурсів, несвоєчасне погашення боргів можуть призвести до фінансових труднощів, втрати платоспроможності, банкрутства. Залежність від одного виду продукції, одного ринку збуту або одного постачальника сировини може зробити підприємство вразливим до зміни кон'юнктури ринку, перебоїв у постачанні або втрати ключових клієнтів. Відсутність резервних коштів на випадок непередбачуваних ситуацій, таких як стихійні лиха, зміна законодавства, втрата ключових співробітників, може призвести

до неможливості реагувати на виникаючі загрози. В умовах обмежених фінансів аграрні підприємства можуть стикатися з труднощами в оплаті праці, закупівлі матеріалів і засобів виробництва, що негативно впливає на всі виробничі процеси. В умовах війни підприємства можуть зіткнутися з проблемами в управлінні, які виникають через дезорганізацію, несвоєчасне прийняття рішень, що може призвести до втрати ринкових позицій, неефективного використання ресурсів і зростання ризиків для підприємства. Непрофесійна діяльність керівництва, неефективні управлінські рішення, відсутність чіткої стратегії розвитку можуть призвести до втрати контролю над підприємством, погіршення його економічних показників.

Внутрішні загрози також включають зниження якості продукції через нестачу високоякісних ресурсів і технологій. Використання застарілих технологій та обладнання може призвести до зниження продуктивності праці, погіршення якості продукції, збільшення витрат на виробництво, втрати конкурентних позицій. Недосконала система логістики, високі транспортні витрати, перебої в постачанні сировини та матеріалів можуть призвести до зупинки виробництва, втрат продукції, збитків підприємства. Це може призвести до втрати конкурентоспроможності на ринку і зниження доходів підприємства.

Під час війни може порушитися внутрішня координація між підрозділами підприємства, що спричинено зміною умов роботи, віддаленістю частини працівників або втручанням зовнішніх факторів. Відсутність належної комунікації та координації дій може призвести до збоїв у виробничих процесах і неефективного використання ресурсів.

Втрата кваліфікованих кадрів через мобілізацію, евакуацію, міграцію, низьку заробітну плату, незадовільні умови праці може призвести до зниження продуктивності праці, погіршення якості продукції, втрати конкурентних позицій. Недостатній рівень кваліфікації та знань персоналу, відсутність навичок роботи в умовах воєнного часу може призвести до

помилки у роботі, зниження ефективності, виникнення аварійних ситуацій. Недостатній рівень внутрішнього контролю, відсутність системи управління ризиками, можуть призвести до шахрайства, крадіжок, втрати інформації, інших зловживань. Недотримання вимог законодавства можуть призвести до штрафних санкцій, зупинки роботи підприємства, шкоди його репутації. Негативний імідж підприємства на ринку, втрата довіри споживачів, партнерів, інвесторів може призвести до втрати ринків збуту, зменшення інвестицій, погіршення фінансового стану.

Всі ці внутрішні загрози вимагають від сільськогосподарських підприємств розробки дієвих механізмів внутрішнього контролю, гнучкого управління, та адаптації до екстремальних умов для мінімізації втрат і підтримання стабільного функціонування (рис 5).

Комплекс заходів для захисту аграрного підприємства від внутрішніх і зовнішніх негативних загроз	Проведення регулярного аудиту матеріальних і нематеріальних ресурсів.
	Підвищення кваліфікації працівників
	Розробка та впровадження системи внутрішнього контролю для запобігання втратам та шахрайству
	Оптимізація використання ресурсів для підвищення ефективності виробництва та зниження витрат
	Модернізація виробничого процесу
	Розробка планів дій на випадок надзвичайних ситуацій
	Забезпечення безперебійного постачання
	Забезпечення фізичної безпеки
	Співпраця з місцевими громадами та органами влади для забезпечення підтримки та взаємодії у кризових ситуаціях
	Впровадження системи моніторингу зовнішнього середовища для вчасного виявлення загроз

Рис. 5. Комплекс заходів для захисту аграрного підприємства від внутрішніх і зовнішніх негативних загроз

Джерело: розроблено авторами

Комплекс заходів для захисту аграрного невеликого підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз в умовах війни включає внутрішні заходи, такі як аудит ресурсів, підвищення кваліфікації працівників, впровадження системи внутрішнього контролю, модернізація виробничого процесу та психологічна підтримка персоналу. Зовнішні заходи включають розробку планів дій на випадок надзвичайних ситуацій, забезпечення безперебійного постачання, забезпечення фізичної безпеки, підтримку зв'язків з місцевими громадами та моніторинг зовнішнього середовища. Ці заходи допоможуть підприємству адаптуватися до складних умов та забезпечити стійкий розвиток у період війни. Спочатку необхідно проводити регулярний аудит матеріальних і нематеріальних ресурсів господарства, щоб оптимізувати їх використання. Це дозволить підвищити ефективність виробництва та знизити витрати. Впровадження системи внутрішнього контролю допоможе запобігти втратам та шахрайству. Модернізація виробничого процесу, впровадження сучасних технологій та заміна застарілого обладнання на нове, енергоефективне та безпечне також підвищать продуктивність. Значну увагу слід приділяти психологічній підтримці працівників. Організація консультацій, програм з управління стресом та підвищення морального духу допоможуть зберегти ефективність роботи персоналу в складних умовах. Зовнішні заходи включають розробку детальних планів дій на випадок надзвичайних ситуацій. Це може включати тренування для підготовки працівників до можливих кризових ситуацій. Важливо забезпечити безперебійне постачання, укладаючи договори з кількома постачальниками та створюючи резерви критично важливих ресурсів. Підтримка зв'язків з місцевими громадами та органами влади допоможе забезпечити необхідну підтримку та взаємодію у кризових ситуаціях. Моніторинг та аналіз зовнішнього середовища дозволить вчасно виявляти загрози. Регулярний аналіз політичних, економічних та соціальних факторів допоможе приймати обґрунтовані рішення для захисту підприємства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах військових дій аграрні підприємства стикаються зі значними викликами, такими як руйнування інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, коливання ринкових цін та загрози для безпеки працівників. Аналіз економічної безпеки аграрних підприємств в умовах військових дій показав, що такі підприємства стикаються з численними загрозами, серед яких виділяються як внутрішні (кадрові втрати, порушення виробничих процесів, нестача ресурсів), так і зовнішні (зміни ринкових умов, логістичні проблеми, руйнування інфраструктури). Для забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств особливу увагу слід приділити розробці та впровадженню стратегій управління ризиками, які включають антикризові плани, систему моніторингу загроз і механізми швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища. Також критичною є роль державної підтримки у формі фінансових субсидій, кредитування та стимулювання інвестицій для відновлення аграрного сектору.

У подальших дослідженнях доцільно приділити особливу увагу розробці комплексних антикризових стратегій для аграрних підприємств, які працюють в умовах військових дій. Зокрема, важливо зосередитися на вдосконаленні механізмів управління ризиками, що дозволить підвищити стійкість підприємств до зовнішніх загроз і внутрішніх викликів.

Література

1. Лебедко С. А. Систематизація теоретичних підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2015. 21(2). С. 147–152. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/39.pdf (дата звернення: 16.10.2024).

2. Міщук Є. В. Сучасні підходи до визначення сутності економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 21(2). С. 33-37. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21\(2\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21(2)__8) (дата звернення: 17.10.2024).

3. Pilipenko N.M., Pilipenko V.V. Economic security as a dynamic characteristic of an enterprise. *Economy and society*. 2017. № 10. С. 338-342. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/59.pdf (дата звернення: 15.10.2024)

4. Базик О. В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні стабільності економічного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. (15). С. 172-176. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.15.172>.

5. Баранова В. В. Сутність економічної безпеки національного господарства та її характеристики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. 21(2). С. 147–152. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/33.pdf (дата звернення: 08.10.2024).

6. Машевська А. А., Коломієць М. Ф. Аналіз рівня економічної безпеки на сільськогосподарських підприємствах в Україні. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9911> DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.203 (дата звернення: 03.10.2024).

7. Volyk S., Orel A., Senchyk I. The role of economic security in ensuring competitive economic development of agricultural enterprises. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. 9(5). С. 73-80. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-73-80>.

8. Нор В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку понятійного апарату економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 303-308. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-50>.
9. Дячков Д., Потапюк І., Капран І. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-7>.
10. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с. URL: <https://cutt.ly/ОехобUjc> (дата звернення: 12.10.2024).
11. Мармуль Л. О. Економічний механізм управління безпекою аграрних підприємств. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2019. № 18. <https://doi.org/10.33813/2224-1213.18.2019.1>.
12. Ткачук В. І., Яремова М. І. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7100> (дата звернення: 14.10.2024).
13. Маковоз О. С. Аналіз структури економічної безпеки підприємств аграрного сектора України. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 27. С. 198–203 URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/32.pdf (дата звернення: 12.10.2024).
14. Баланюк І. Ф. Максимюк М. М. Сутність економічної безпеки підприємства. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 246-251. URL: https://ie.at.ua/IE_2016/InnEko_1-2_2016_.pdf (дата звернення: 15.10.2024).
15. Суханова А. В. Основні складові та принципи економічної безпеки аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4, № 2. С. 97-103. URL: <http://ujae.org.ua/osnovni-skladovi-ta-pryntsyry-ekonomichnoyi-bezpeky-agrarnyh-pidpryyemstv/> (дата звернення: 11.10.2024).
16. Пилипенко Н. М., Прядка С. І. Конкурентоспроможність як чинник економічно-безпечного розвитку сільськогосподарського

підприємства. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2019. №10. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-10-5256> (дата звернення: 18.10.2024).

17. Гладкий Я., Дунець А., Лісницькій В., Молень Р. Проблеми забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах правового режиму воєнного стану. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34, № 1. С. 254-267. <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.254>.

18. Vlasenko T., Revenko O., Dziubanovska N. Peculiarities of economic security of agricultural enterprises in modern conditions: prospects and connection with technological management. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Vol. 8. № 2. P. 16-21. URL: <http://ujae.org.ua/en/peculiarities-of-economic-security-of-agricultural-enterprises-in-modern-conditions-prospects-and-connection-with-technological-management/> (дата звернення: 13.10.2024).

References

1. Lebedko, S.A. (2015). Systematyzatsiia teoretychnykh pidkhodiv do vyznachennia poniattia "ekonomichna bezpeka pidpriemstva", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 21(2), 147–152. Retrieved from http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/39.pdf [in Ukrainian].

2. Mishchuk, Ye.V. (2018). Suchasni pidkhody do vyznachennia sutnosti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 21(2), 33-37. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21\(2\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_21(2)__8) [in Ukrainian].

3. Pilipenko, N.M. and Pilipenko, V.V. (2017). Economic security as a dynamic characteristic of an enterprise, *Economy and Society*, 10, 338-342.

Retrieved from https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/59.pdf [in Ukrainian].

4. Bazyk, O.V. (2024) Finansovo-ekonomichna bezpeka u zabezpechenni stabilnosti ekonomichnoho rozvytku pidpriemstva, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 15, 172-176. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.15.172> [in Ukrainian].

5. Baranova, V.V. (2022). Sutnist ekonomichnoi bezpeky natsionalnoho hospodarstva ta yii kharakterystyky, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 21(2), 147–152. Retrieved from http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/21_2_2018ua/33.pdf [in Ukrainian].

6. Mashevska, A.A. and Kolomiets, M.F. (2022). Analiz rivnia ekonomichnoi bezpeky na silskohospodarskykh pidpriemstvakh v Ukraini, *Efektivna ekonomika*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9911>; doi: 10.32702/2307-2105-2022.1.203 [in Ukrainian].

7. Volyk, S., Orel, A. and Senchyk, I. (2023). The role of economic security in ensuring competitive economic development of agricultural enterprises, *Baltic Journal of Economic Studies*, 9(5), 73-80. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-5-73-80> [in Ukrainian].

8. Nor, V. (2024). Retrospektyvnyi analiz stanovlennia ta rozvytku poniatiinoho aparatu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva, *Ekonomichnyi prostir*, 191, 303-308. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-50> [in Ukrainian].

9. Diachkov, D., Potapiuk, I. and Kapran, I. (2021). Ekonomichna bezpeka v systemi stratehichnoho upravlinnia pidpriemstvom, *Ekonomika ta suspilstvo*, 24. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-7> [in Ukrainian].

10. Melnyk, S.I. (2020). Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpryiemstv: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia. Lviv: 'Rastr-7'. Retrieved from <https://cutt.ly/Oexo6Ujc> [in Ukrainian].
11. Marmul, L.O. (2019). Ekonomichnyi mekhanizm upravlinnia bezpekoiu ahrarnykh pidpryiemstv, *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku*, 18. <https://doi.org/10.33813/2224-1213.18.2019.1> [in Ukrainian].
12. Tkachuk, V.I. and Yareмова, M.I. (2019). Ekonomichna bezpeka silskohospodarskykh pidpryiemstv, *Efektivna ekonomika*, 6. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7100> [in Ukrainian].
13. Makovoz, O.S. (2019). Analiz struktury ekonomichnoi bezpeky pidpryiemstv ahrarnoho sektora Ukrainy, *Infrastruktura rynku*, 27, 198–203. Retrieved from http://market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/32.pdf [in Ukrainian].
14. Balaniuk, I.F. and Maksymiuk, M.M. (2016). Sutnist ekonomichnoi bezpeky pidpryiemstva, *Innovatsiina ekonomika*, 1-2, 246-251. Retrieved from https://ie.at.ua/IE_2016/InnEko_1-2_2016_.pdf [in Ukrainian].
15. Sukhanova, A.V. (2019). Osnovni skladovi ta pryntsypy ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidpryiemstv, *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, 4(2), 97-103. Retrieved from <http://ujae.org.ua/osnovni-skladovi-ta-pryntsypy-ekonomichnoyi-bezpeky-agrarnykh-pidpryyemstv/> [in Ukrainian].
16. Pylypenko, N.M. and Priadka, S.I. (2019). Konkurentospromozhnist yak chynnyk ekonomichno-bezpechnoho rozvytku silskohospodarskoho pidpryiemstva, *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal 'Internauka'. Serii: 'Ekonomichni nauky'*, 10. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-10-5256> [in Ukrainian].
17. Hladkyi, Ya., Dunets, A., Lisnyskyi, V. and Molen, R. (2024). Problemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidpryiemstv v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu, *Ekonomichnyi analiz*, 34(1), 254-267. <https://doi.org/10.35774/econa2024.01.254> [in Ukrainian].

18. Vlasenko, T., Revenko, O. and Dziubanovska, N. (2023) Peculiarities of economic security of agricultural enterprises in modern conditions: prospects and connection with technological management, *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 8(2), 16–21. Retrieved from <http://ujae.org.ua/en/peculiarities-of-economic-security-of-agricultural-enterprises-in-modern-conditions-prospects-and-connection-with-technological-management/>.